

At gjøre op varme eller nying i skogen

KR. GLØERSEN

Dette stykket har vi tillatt oss å gjengi fra Norges Jeger- og Fiskeforbunds 100-års jubileumsnummer. Det ble skrevet av Kr. Gløersen i 1897 — men sin alder til tross, de mange gode råd kan godt lyttes til også av dagens turgåere.

Det er så overmåte hyggeligt at gjøre op varme i skogen, ikke alene, når det er råt og koldt, så man trenger til at tørre sine våde klæder og varme sin frosne krop. Men det er også så hyggeligt, når man midt i den vakre skog og den friske luft vil koge sig en tår kaffe eller på skogsmands vis lage sin middag.

Morsomt finder også mange det at være at gjøre op en liden varme bare for at have den fornøielse at se det brænde, se luerne slikke og slynge sig om kvist og morkne tyrifliser, som man brækker af gjenstående furustubber, høre de små pistolknald i de tørre gran-grene, som man kaster på varmen, og ildens ilske fræsen i det friske bar af brisk eller gran, der først giver en storartet røg, der vælter sig som bomuldsdotter op fra det allerede hendøende bål, som man har dækket med dem, men som så pludselig lig et vakkert fyrverkeri knitrende og brusende farer op i fyr og flamme og sender tusinde små ildfunker høit tilveirs. Vakkert tager dette sig ud i den dunkle kveld eller den i skogens dybe skygger så bælgmørke nat.

At gjøre op varme i skogen kan ganske vist være både nyttigt, hensigtsmæssigt, i visse fald også nødvendigt, ligesom det kan være morsomt, vakkert, ja pragtfuldt og i mange tilfælde ganske uskyldigt. Men — ja, for der er et overmåte stort og overmåde alvorligt «men». At gjøre op varme i skog og mark kan nemlig være noget af det farligste, man kan tage sig fore, kan medføre tab af overordentlige store værdier og volde uberegnelige ulykker. Derom bærer de mange, ofte forfærdelige skogbrände, som især i tørre somre så ofte, ja snart sagt årvist, herjer i vore skogtrakter, et uhyggeligt vidnesbyrd.

Nogle få af disse skyldes lynnedslag. Enkelte kunde før i tiden skrives på jernbanens regning, før man endnu havde taget de nødvendige forholdsregler for at hindre gnistregn fra lokomotivets

skorsten samt sikre sig ved at afgrøfte skogbunden i en vis afstand fra jernbanelinien.

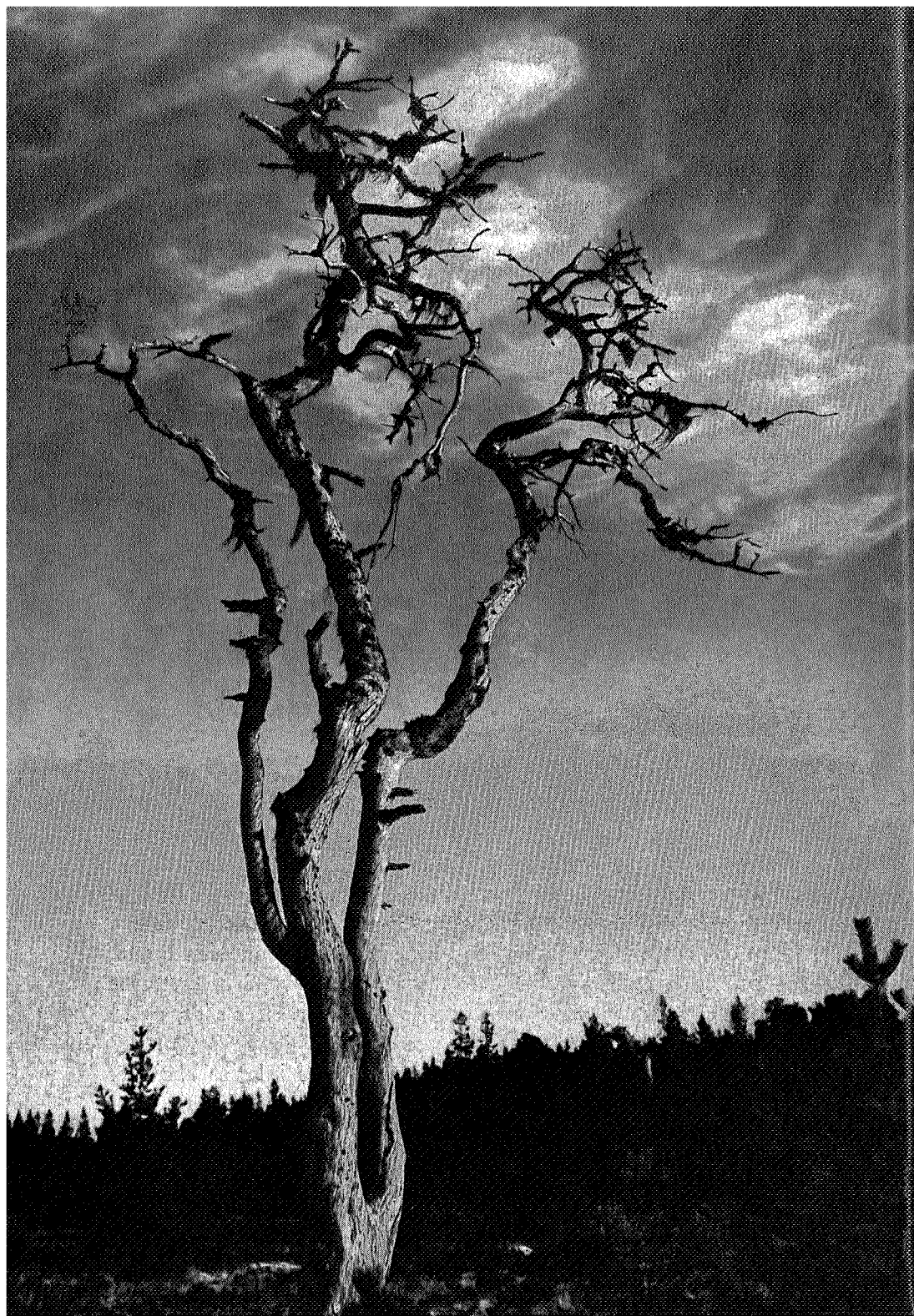
Men de fleste af disse skogbrände skyldes folk, der færdes i skogen og der gjør op varme. En del af disse folk hører til dem, der bryder sig pokker om, enten de volder ulykke eller ikke. Men mange, og man får håbe de fleste, blir skjønt forholdsvis uskyldige og i hvert fald mod sin vilje dog skyldige, idet de handler uforsigtigt af tankeløshed og ukyndighed.

At gjøre op varme på steder, hvor skogbunden er knusende tør, dækket med tør renmose, tørre blade, barnåle, kvist og skat (topper og rester af nedhugne trær) osv. er en uvørrenhed, der grænser nær op til at være jevngod med en forbrydelse. Selv om der findes vand i umiddelbar nærhed af det sted, hvor man gjør op varmen, er det aldeles uforsvarligt, når skogbunden efter længere tørke fænger som knusk, og ilden ved det mindste vinddrag farer afsted og breder sig til alle kanter, så det, selv om man er opmerksom og påpasselig, inden få øieblikke blir meget vanskelig at slukke. Man kan under sådanne omstændigheder vanskelig sikre sig, at der ikke blir liggende igjen noget og ulmer, som pludselig kan bryde ud i lue og jage videre.

Næsten lige så uforsvarligt er det at gjøre op varme i skogen, når der er sterk blæst. Er så dertil skogbunden tør, og lav og bar på trærnes grene ligeså, da er det så omtrent jevngodt med «mordbrand» eller forsætlig ildspåsættelse, da man selvfølgelig ikke kan hindre, at gnister flyger afsted langt bortigjennem og gjerne kan tænde, uden at man engang har anelse derom, før skogbranden er i fuld, uhyggelig gjænge.

Selv om skogbunden er fugtig, er det dog forbundet med fare at gjøre op varme, når det blæser sterkt. En gnist eller liden brand, der pludselig hvirvles op og føres afsted af vinden, i et fortørket briskekjær, i tørre grene og vissent bar i tørgran eller skat, og så kan der være fyr og flamme, før man ved ordet af.

Men selv om skogbunden ikke er tør, og der ikke er blæst, er det langt fra fareløst at gjøre op varme i skogen uden strengt at iagttage visse forsigtighedsregler. Der findes en hel del folk, som ikke kjender disse, og en hel del, som nok kjender dem, men af skjødesløshed eller ligeglådhet ikke gider følge dem: det har jo gået godt så mange gange, uden at de har vyrdet varmen det

mindste, og så lader de det fremdeles skure på lykkens leilighed. Dette gjælder ikke bare jætergutter, der er de største slurver, der går på to ben, heller ikke bare byfolk, af hvem man jo i regelen ikke kan forde, at de skal have videre greie på, hvad der er sømmelig opførsel i skog og mark, men jeg har ikke så ganske sjelden truffet på jægere og andre skogsvante folk, der i så henseende ikke har været synderlig bedre. Det kunde derfor kanskje ikke være af veien at minde om nogle af de regler, man bør iagttage, når man under forresten rimelige forhold vil gjøre op varme eller nying i skogen.

Med hensyn til pladsen bør man altid, hvor det på nogen måde lader sig gjøre, vælge et sted, hvor der findes vand i nærheten, noget, der omtrent siger sig selv, når man skal koge kaffe eller lignende. Vandet yder desuden stor sikkerhed mod mulig skovbrand, idet det muliggjør fuldstændig stendig og pålidelig slukning af varmen, når man forlader stedet. Blikkopper, kaffekjedel, spand eller lignende har man jo i regelen for hånden, så man kan øse vand over «brandstedet», til der ikke lenger findes glo eller gnist, noget man aldrig bør forsømme. Har man ikke noget sådant kjørrel for hånden, kan man bruge fyldige, friske grankviste med tæt bar på, som man dypper i vand og derpå slår i den udsprede, glødende aske. Endnu glødende brande osv. bør man først have kastet ud i vandet. Ved at kare i asken og i kanten rundt ildstedet med en stok eller pinde kan man så forsikre sig om, at alt er grundig slukket.

Findes der intet vand, ikke engang en bækkesisle i nærheten, og man dog vil gjøre op varme eller en ordentlig nying, bør man helst vælge en mose- eller lyngklædt rabbe eller lignende. Et sådant sted vælger man i regelen kun, når man f.eks. er nødt til at tage natteleie på de store skogsmoer i Østerdalen og lignede trakter, hvor det tidt kan være langt både til folk og til vand. Der må ikke stå trær klods indpå. Derimod er det en fordel, at stedet i nogle meters afstand er omgivet af skog, jo høiere og tettere, desto bedre, da stedet derved blir lunere, og varmen brænder roligere.

Det første, man så har at gjøre, er at flå mosen med lyng og rødder af bergrabben, hvor ildstedet skal være. Det afflåede lægger man, så det danner en vold rundtomkring, idet man passer på,

←

Kveldsol i Bymarka

at undersiden med det fugtige muld og rødderne vender ind mod varmen. Man bør blotte så stor del af berg- eller stengrunden, at der bliver god plads til varmen i midten af denne, og en åben ring mellem varmen og mosevolden. Afstanden bør være så vidt stor, at ikke f.eks. rødderne i volden tager varme af heden fra bålet. Et par fod eller så pleie at gjøre det. Sit leie kan man rede af mose, lyng og granbar. Det brændmateriale, man bruger, bør ikke være grovere end at det kan være udbrændt når man forlader stedet. Efter hvad ovenfor er sagt, må selvfølgelig sådan nying aldrig gjøres op, når marken er knustør.

Vil man koge kaffe eller tilberede middagsmad, så er det ingenlunde påkrævet at gjøre op et bål så digert, at man derpå kan stege en hel okse, hvilket mange synes at mene er absolut nødvendigt. Regelen er: jo mindre og jevnere varme, desto bedre. Søg en liden sänkning i marken mellem to tuer, nogle stene eller lignende, helst, hvor der er fugtigt. Ryd til side al kvist, tørre blade, tør mose eller andet bos, der kan forplante ilden udenfor den nødvendige grænse. Bræk tørre grankviste, fliser af halvradne tyristubber og lignende op i korte småstykker, nør op med næver eller papir og pas på, at varmen ikke blir større, end at den netop kan slikke bunden og i høiden siderne af dit kogeapparat. En sådan varme, der stadig passes, så man efter hvert lægger på nogle pinder, giver liden røg få omfygende gnister, tillader nøiagtig regulering af kogningen eller stegningen og er slukket i et øieblik, når man ikke lenger har brug for den.

Skal man overnatte i skogen, når det er koldt og surt, er det godt at vælge sin natteplads så lunt i læ og ly som muligt. Det bedste sted er ubetinget ved foden af en bergvæg i læ for vind, allerhelst, hvis den henger udover. Som tiest må man nøie sig med at søge ly i en liden, trang dalsänkning eller drog, under en rabbe eller på en liden åbning, kranset af tæt skog. Men navnlig i sidste fald gjælder det at være yderst forsiktig og opmerksom, og man bør, hvis man er fler, vekselvis holde vagt. Skal varmen duge til at tørre våde strømper og klæder samt give nødvendig varme under nattehvilen, må den være nokså stor og jevnt underholdes, så længe hvilen varer. Selvfølgelig kræves heller ikke da noget bål som man kan stege okser i. Men slukningen må her som altid foretages med stor omhyggelighed.

På ferietur til Røros med hest og karjol

ARNOLD T. GISVOLD

Den 67 år gamle gårdbrukeren Haldo Lund på Leinstrand var for ca. 20 år siden ute på sitt livs første ferietur. Han dro i karjol til Røros. Hans reisefølge Arnold Tgy. Gisvold skildrer ferden anno 1953.

Da den tyske vitenskapsmann og baron Leopold von Buch våren 1806 kom til Steinkjer i landdauer, vakte han stor oppmerksomhet. Det gikk ikke bedre til enn at vi også laget bølger i vannglasset da vi i øsregn gjorde vår entre i Røros sentrum 150 år senere.

Vi så ellers ikke mere enn tre hestekjøretøyer på vår ti dager lange reise fram og tilbake Leinstrand — Røros. Det ble en interessant og berikende tur.

Min venn Haldo er folkeminnegranser og hestekar, ja altmuligmann for den saks skyld. Han er 67 år og ungar og tar seg tid til det han vil. Det het i min ungdom at vil du lære nytt land å kjenne, så gjør det med børs og fiskestang! Men dette påhitt var minst like så godt — ja, det var bedre.

Tidlig en morgen kakker det forsiktig på kjøkkendøren. Da min kone åpner står Haldo der. Min gode venn Haldo Lund fra Leinstrand forteller at han i årevis har tenkt å ta en kjøretur med hest til Røros, den samme vegstrekning som gammelkara fór — han har ennå ikke hatt noen ferie. Det var spørsmål om jeg ville være med? Det var ingen lang betenkningstid å få. Haldo må bare på Byneset å sko gampen, — han betror ikke hvem som helst den oppgaven. Kanskje kunne det bli molter å finne også. Mannens begeistring smittet og neste formiddag var vi klar.

Haldo kom med havre i en strisekk, kjetting og kjørhæl, bøløks og stekepanne ble lagt bak i karjolen. Vårt øvrige habengut ble plassert under forsetet.

Naboen kom bortom og inspiserte oss. Det viste seg at han var en hygelig mann og en humorist. Vi fikk det gode råd å ta med skuddmaska — «det skoill værre så my frosk opp gjennom dalen